

Інформаційна робота органів місцевої влади та самоврядування

**Проблеми забезпечення інформаційної відкритості
та ефективної взаємодії чиновників і журналістів**

Результати експертного опитування
Грудень 2008 року

ДНІПРОВСЬКИЙ ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
49101, Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 6, к. 819 т/ф (056) 744-98-58 e-mail: dcsi@dcsi.dp.ua , <http://www.dcsi.dp.ua>

Експертне опитування на тему: «Інформаційна робота органів місцевої влади та самоврядування. Проблема забезпечення інформаційної відкритості та ефективної взаємодії чиновників і журналістів» було проведено громадською організацією «Дніпровський центр соціальних досліджень» у листопаді – грудні 2008 року.

Метою цього дослідження було: визначення спрямованості сучасної комунікативної політики та рівня інформаційної відкритості місцевих органів влади; оцінка діяльності прес-служб місцевих органів влади, визначення основних тенденцій та загроз для регіональної журналістики у зв'язку з економічною та політичною кризою.

*В опитуванні прийняли участь **18** журналістів, **3** представника громадських організацій, **2** незалежних експерта. Всього – **23** особи.*

Дослідження здійснено в рамках проекту «Сприяння організації вільного доступу журналістів Дніпропетровщини до джерел офіційної інформації».

*Проведення дослідження стало можливим завдяки підтримці **NED**, Сполучені штати Америки.*

*Висловлені тут погляди належать авторам та необов'язково відображають точку зору **NED**, Сполучені штати Америки.*

Основні результати та висновки

1. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА СИТУАЦІЇ В ОБЛАСТІ

Протягом 2008 року в дніпропетровській журналістиці намітилися три основні тенденції:

1. Перерозподіл інформаційних ресурсів, рейдерські атаки на ЗМІ. Найбільш резонансною подією став конфлікт навколо 34 каналу. Власники ЗМІ воліють не тільки володіти інформаційним ресурсом, а ще й визначати його політику. Як наслідок: ЗМІ стають все більш заангажованими.
2. Формування крупних медіа-холдингів, прив'язаних до політики бізнесових корпорацій, так звана «припартизація» ЗМІ. В області з'явилися нові регіональні ЗМІ: газета «Левый берег», регіональні випуски «Газеты 24» та «Газеты по-днепровски»; ІА «Новий міст».
3. Погіршення умов отримання журналістами інформації від місцевих чиновників.

«Перераспределение собственников днепропетровских СМИ и рычагов влияния на них. Для большинства влиятельных днепропетровцев с некоторых пор пришло понимание того, что лучше забрать СМИ, чем создать новое. Ведь вы посмотрите – на сегодняшний день в сфере медиа-бизнеса нет удачных проектов. Подход собственников СМИ предельно ясен: если СМИ убыточно, то, по крайней мере, уровень его социального влияния и воздействия должен быть достаточно высок, чтобы компенсировать финансовые невыгоды его содержания. Поэтому передел СМИ как очагов общественного влияния оставался и остается главной тенденцией уходящего года».

«Одной из тенденций является так называемая «припартизация» СМИ. Если раньше мы говорили о приватизации, то сейчас мы наблюдаем именно за припартизацией. Партийные группы нуждаются в общественных трибунах в гонке за власть. Причем говорит о государственной власти было бы не

корректно. Здесь речь идет не о государственной монополии на власть, как в России, а власти отдельных партийных групп, представляющих бизнес-интересы».

«Прежде всего, рейдерство в днепропетровских СМИ. Столько рейдерских, причем удачных наездов, захватов изданий, сколько было в этом году и частично в том, история днепропетровская не знает. И, соответственно, снижение уровня объективности, незаангажированности СМИ».

«События вокруг 34 канала. Для журналистики это бесспорно самое знаковое событие 2008 года, если брать в региональном масштабе».

«Днепропетровская журналистика в настоящее время настолько разобщена, что сами журналисты не понимают, где и для чего они находятся. Такого никогда не было. Главная причина этому – бизнес-конфликты хозяев изданий и телеканалов».

«Тенденции таковы, что независимых СМИ становится меньше. Хотя и до этого мы знали, что у каждой газеты есть свой учредитель, раньше это не было таким определяющим фактором. Собственность в телевизионном секторе СМИ уже распределена. Заангажированность СМИ в уходящем году усилилась по сравнению с прошлым».

«По большому счету, позиции объективной и независимой журналистики в Днепропетровске сейчас ослабели. Для среднего читателя и среднего зрителя задача просто усложняется, она превращается в необходимость для того, чтобы получить объективную картинку, смотреть достаточно большой объем передач и читать достаточно много газет, сопоставлять, это далеко не всем надо. Свобода слова вроде бы живет, но ее нужно искать».

«Как мне кажется, для журналистов стало такое вот длиннейшее закрытие власти всех уровней от собственно журналистов. Вот это главнейшая тенденция».

«В этом году, как и в прошлом, наблюдалось ухудшение условий получения информации от государственных структур для журналистов. В Днепропетровске наблюдалось неприкрытое лоббирование бизнес интересов представителями определенных партий».

Відкритість місцевих органів влади декларується, але не забезпечується. Чиновники всіма доступними засобами намагаються уникнути спілкування з журналістами, особливо коли вбачають, що розмова буде стосуватися якихось проблемних питань. Отримання інформації спирається на особисті контакти, неофіційні розмови або надання необхідної інформації після «дзвінку з гори». В районних газетах продовжуються тиск на журналістів, спроби цензури, який поступово набуває все більш нахабного та протизаконного характеру.

Здебільшого інформаційна робота місцевих органів влади спрямована більше на самовихваляння, ніж на інформування про свою діяльність.

Інформаційна політика спрямована винятково на обслуговування не діяльності органів влади, як певних систем з функціями і повноваженнями, а окремих осіб і особистостей, які знаходяться при владі на визначальних посадах. В інформаційній сфері преvalюють піар-матеріали. Якщо і проводиться інформування про свою діяльність, то відбіркове, надаються тільки позитивні факти, а негативне замовчується.

Окрім того, та інформація, яку надають про свою діяльність місцеві органи влади, не є систематизованою, влада не розуміє, які питання є пріоритетними для громадськості. Безумовно, що є ряд тем, який висвітлюється в області досить часто, наприклад, підготовка Євро-2012, але це не є інформаційною політикою влади, бо для громадськості надаються окремі факти, а реальний аналіз того, що зроблено, і що ще потрібно зробити владі відсутній.

«Чисто декларативно, представители всех органов власти вам скажут, что мы открытые для журналистов. Открытым для журналистов быть достаточно модно и нужно. На самом деле ситуация выглядит по иному. Есть резонансные события, в которых, так или иначе, участвуют органы государственной власти, и эти темы, естественно, интересны для зрителей, интересны для журналистов. В 99% случаев эти интересные темы – «жареные», так или иначе, они связаны с какими-то конфликтами, событиями. В результате пресс-служба может либо что-то умолчать, либо дать какую-то формальную, никому особо не интересную, не разъясняющую информацию, и журналистам приходится читать между строк и что-то себе предполагать, а действительной открытости, то есть понятных путей коммуникации официальных, их нет».

«Органи державного управління, органи державної влади передусім в своїй комунікативній політиці, на мій погляд, намагаються виконати всі вказівки центральної влади і сподобатися центральній владі через публікації в місцевій пресі. Тобто ці публікації передусім для того, щоб прозвітуватися нагору скільки ми зробили виступів, скільки ми дали інтерв'ю, на які теми, і закрити всі питання стосовно звітів нагору. Органи місцевого самоврядування, в мене є таке відчуття, вони вже зрозуміли, що готуватися до наступних виборів треба на другий день після того, як підведені підсумки виборів попередніх. Комунікативна політика в органах місцевого самоврядування спрямована, передусім, дійсно на створення позитивного іміджу місцевої влади і на хороше, чи погане, але на якесь розв'язання місцевих проблем».

«На то, чтобы показать, что они фактически что-то делают, а для чего они это делают и результат того, что они делают или задумали, не показывается. Они излагают фактаж, но даже не подают толковых информационных поводов. Наш депутатский корпус даже понятия не имеет о комплексе услуг, которые он должен предоставлять громаде. Многие депутаты под услугами представляют стирку белья, чистку обуви или уборку квартиры. А между тем информирование также принадлежит к спектру услуг, которые должны оказывать гражданам».

«Информационная работа органов власти направлена на то, чтобы удержаться при власти. Все методы для этого хороши. Ряд СМИ четко отслеживают и освещают, где наши чиновники побывали, что кому вручили. Власть хорошо пиарится. Реального анализа работы власти мы не видим».

«У нынешней власти, причем я имею в виду практически все ветви власти, подход к СМИ варьируется от чисто потребительского в период выборов, пиар-рекламы, и второй край – отцепитесь от нас и лучше нас не трогайте. А осмысленной политики, ее использования с целью сделать власть более открытой и так далее, ее нет».

«Показать власть «белой и пушистой», скрывать негативные явления. Опасность состоит в дезинформировании общества, потому что власть не расположена рассказывать о своих промахах, проблемах. Власть закрыта, потому что таким образом она уходит из-под контроля общественности, а пресса является одной из форм такого контроля. Ведь власть берут для того, чтобы решать свои коммерческие вопросы, во всяком случае, на региональном уровне это так».

«Говорить о том, что есть понимание для днепропетровской власти в целом того, что есть первая, вторая, двадцать каких-то тем, из них такие-то являются постоянными, приоритетными, т.е. есть понимание, задача, что нужно сформировать, поддержать, отследить общественное мнение по какому-то вопросу и действовать в соответствии с этим – нет. В Днепропетровске есть тема, касающаяся Евро-2012, Бондаря, есть с десяток тем, которые он постоянно ведет. Но это не есть общая политика».

«Пресс-службы практически всех органов власти завалили нас еще информацией о голодоморе. Информация же о проблемах достаточно активно скрывается. То есть на любой проблемный вопрос получить разъяснение, уточнение, комментарий чиновника или ссылки на источник крайне трудно».

«Якщо раніше воно було взагалі незрозуміло, як і для чого вони працюють, ті їх з'явлення в ЗМІ, то в останні роки – це 2-3 роки – це змінилося, є чітка тенденція до самореклами, до піару. Тобто вони націлені, я бачу, це простежується чітко, чиновники, чи посадові особи, чи депутати місцевих органів влади чітко «просікли» можливість попіаритись, прорекламувати себе».

2. ІНФОРМАЦІЙНА ВІДКРИТІСТЬ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

На думку більшості експертів, які прийняли участь в опитуванні, інформаційна відкритість влади повинна мати такі складові як: надання всієї необхідної для журналіста інформації в рамках Закону та висловлення своєї позиції щодо наданої інформації. Влада має інформаційну відкритість тоді, коли чиновники готові до публічного діалогу, відповідальності та відсутності страху перед оприлюдненням своєї позиції або точки зору на актуальні події, тому що «сьогодні полюбляють перекладати відповідальність на своїх заступників, або на заступників їх заступників».

Відкритість – «це також публічність процесу прийняття, доведення до виконання і контролю рішень будь-якого органу». Відкритість – «це доступність посадових осіб і органів влади для звернень громадян і отримання громадянами оперативної і ефективної допомоги за їхніми зверненнями». Відкритість – «це певний рівень особистої, політичної та корпоративної культури у спілкуванні з усіма категоріями громадян, структур, і передусім журналістами». Відкритість – «це вища міра відповідальності і зворотного зв'язку в стосунках з мас-медіа і громадськістю». Зараз можна за відкритість «поставити комусь тверду трійку, комусь четвірочку, потенціал ще є де працювати, нормативна база є, можливо не вистачає трошки ініціативи і інших якихось стимулів».

Порівняння результатів цього річного дослідження з даними попередніх опитувань ДЦСД, дозволяє зробити висновок, що рівень інформаційної відкритості органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, на думку експертів, трохи збільшився у порівнянні з минулим роком.

Органи влади	2003	2005	2007	2008
Структурні підрозділи МНС	-	-	2,92	3,7
Податкова адміністрація	-	-	2,28	3,7
Органи місцевого самоврядування	3,04	2,86	2,69	3,1
Прокуратура	-	-	2,03	3,1
Органи виконавчої влади	2,67	2,80	2,67	3,0
Міліція	-	-	2,17	3,0
СБУ	-	-	1,44	2,5
Суди	-	-	1,61	1,8

Під час висвітлення діяльності місцевих органів влади журналісти використовують, в першу чергу, відкриті джерела інформації такі як Інтернет (офіційні сайти органів влади, електронні ЗМІ, міські Інтернет-форуми для журналістів і т. ін), прес-релізи, повідомлення прес-служб, повідомлення від наукових, дослідницьких закладів, політичних партій, громадських організацій, відвідування публічних заходів (прес-конференції, брифінги, засідання і т. ін.), листи читачів або глядачів. У загальному об'ємі інформація з таких джерел складає 70-80%.

Втім, якщо говорити про отримання якісної інформації, то журналісти зазвичай використовують неформальні канали, які спираються на зв'язки, знайомства, спільні інтереси. Зазвичай такі джерела інформації не розголошують, приховують від аудиторії. «Там, де є проблема, там немає органів влади. Там, де є якийсь успіх, або щось, чим можна похвалитися, вони про це попереджають. Тому негативну інформацію отримуємо з неофіційних джерел».

При намаганнях отримати інформацію журналісти використовують такі форми звернення як: телефонні дзвінки та зустрічі. У крайньому випадку застосовується такий вид звернення як інформаційний запит, але його вважають вкрай неефективним і таким, що гальмує роботу журналіста. Дуже часто інформацію приходится чекати на протязі 10 днів і у кращому випадку отримати відписку. Це в свою чергу збільшує термін підготовки матеріалу, ускладнення в отриманні інформації, або її несвоєчасне отримання призводять до втрати матеріалом своєї актуальності.

Якщо журналістам не надають інформацію безпосередньо в одному місті, вони отримують її в іншому.

«В этом случае я руководствуюсь таким правилом: если чиновник не дает информацию или тормозит выдачу информации, мы его предупреждаем, что о такой позиции чиновника мы будем вынуждены сообщить в своей передаче, а информацию мы получим из других альтернативных источников. Как правило, это помогает и заставляет чиновника поменять свою позицию. При том сами чиновники понимают, что скрывать информацию не выгодно для них самих».

«Отказы были. Никто ведь не скажет, что мы тебе ничего не дадим. Скажут, что человека нет на месте или еще как-то».

«Прямых отказов не было. Были ответы на подобие: может потом, половина. Могут сказать «подойди к моему начальнику» или «я сейчас не владею вопросом», или «у меня все заболело, позвоните попозже». Усиливают под разными соусами. Чиновники на уровне начальника отдела любят в нужный момент болеть. Чем выше руководитель, тем он более лоялен по отношению к журналисту. По крайней мере, он может дать команду своим подчиненным предоставить информацию. Аналогичная ситуация в правоохранительных органах.

Если для полноты материала мне необходимы комментарии какого-либо официального лица, но оно отказывается мне их давать, то мне ничего не остается, как написать о его точке зрения примерно следующее: к сожалению, гражданин такой-то отказался общаться на эту тему, поэтому я имею полное моральное право описать лишь одну точку зрения».

За оцінками експертів інформація від місцевих органів влади часто є неповною, з розставленням акцентів лише на позитиві. Втім, журналісти цілком адекватно відносяться до цього факту, бо зазвичай використовують в роботі різні джерела. Загроза виникає тоді, коли факти подаються вибірково. А факти, які вирвано з контексту, не дають правильної картини і достовірності. В результаті відбувається викривлення інформації, до речі часто це відбувається навмисно. Відсутність або викривлення інформації призводять до недовіри до влади.

«В современных условиях тяжело найти чиновника, который сразу выложит всю правду. Что-то утаивают всегда. Но мы на полную информацию никогда и не рассчитываем. Качество информации соответствует качеству чиновников, ее предоставляющих».

«Естественно, что каждый чиновник, как и каждый человек, хочет выглядеть всегда в лучшем свете, поэтому любая информация, которую предоставляет человек, она будет субъективной».

«Информация, подготовленная органами власти, она либо отражает текущее состояние дел, либо какие-то комментарии. Как правило, эта информация очень слаба на аналитику, никогда нет никаких отсылок, корреляций на какую-то глубину, хотя бы на пару-тройку лет, она очень поверхностная. Ценность этой информации для СМИ состоит в том, что на сегодняшний день мы имеем такую и такую цифру. А ценность была бы в том, если бы эта информация исходила из того, что у нас есть линия, которую мы проводили, мы сделали то-то, такая вот динамика, какой-то результат – лучше, хуже. Тогда была бы целостная картинка».

Результати дослідження свідчать про те, що такі поняття як інформаційна відкритість органу влади та робота його прес-служби не є тотожними. Тобто прес-служба може добре виконувати свої завдання, але при цьому орган влади, або його чиновники, не надають тієї інформації, якої потребують від них журналісти.

Роботу прес служб місцевих органів влади в 2008 році експерти оцінили за 5-бальною шкалою наступним чином:

Прес-служби	2008
Податкова адміністрація	4,1
Структурні підрозділи МНС	3,8
Органи виконавчої влади	3,7
Органи місцевого самоврядування	3,5
Прокуратура	3,4
Міліція	3,4
СБУ	2,7

На думку учасників дослідження, сучасне призначення прес-служб органів влади полягає у налагодженні ефективної комунікації між чиновниками та суспільством. Прес-служба не може бути «продовженням органу влади», або займатися суто «піаром» свого керівника.

На сьогодні робота прес-служб органів влади ще не набула системного характеру і тримається великою мірою на особистих якостях її керівника. Якщо керівник – професіонал, то прес-служба виконує свої завдання, співпраця зі ЗМІ має конструктивний характер.

Великою мірою успішність роботи тої чи іншої прес-служби залежить від наявності стратегії дій влади. На думку експертів, прес-служби потребують більшої незалежності від керівництва органів влади, чим мають зараз.

«Пресс-службам не хватает смелости. Не хочу обидеть коллег из пресс-служб, там много журналистов. У них очень зависимое положение. Быть более настойчивыми, сознавая, что ты связующее звено. То есть они должны знать, что думает и говорит народ, и знать, что может предпринять руководитель, не боясь изложить его точку зрения».

«Если журналист обращается в пресс-службу за эксклюзивной информацией, она не должна его перебрасывать на другие ведомства или просто отфутболивать, а владеть вопросом».

«Оперативности и разнообразия информации как на сайтах, так и в общении. Для меня очень важно оперативное информирование о мероприятиях».

«Пресс-службам не хватает квалифицированных кадров, знакомых с журналистикой не понаслышке. Во-вторых, независимости от своего руководящего начальства. У пресс-служб очень много обязанностей, но мало прав. Причем, много обязанностей, вообще не связанных с журналистикой».

«Власть рассматривает пресс-службу как инструмент своего восхваления и представления в наилучшем виде. Поэтому проблема пресс-служб носит у нас системно-функциональный характер. Пресс-службам тяжело работать в таких условиях, поскольку другие ведомства органа, который они представляют, также не понимают их функции и не готовы делиться информацией с ними.

А работа пресс-службы не журналистская, для работы в ней людей нужно специально готовить. Они должны уметь писать, но писать не статьи, а пресс-релизы и сообщения, т.е. владеть способами подачи содержания информации. Таким вещам надо учиться. У нас считается, что пресс-службой может заниматься кто угодно».

«Независимости от того органа власти, который она обслуживает. В ней преобладают чиновничьи стандарты. У нас они выступают в роли пожарника, она тушит сиюминутную ситуацию или рассказывает о знаменательных событиях. Работа пресс-службы сегодня очень хаотична. Она выбрасывает информацию о перерезании ленточек, проведении конкурсов. Стратегии постоянного, систематического знакомства с чем-то, с какими-то проблемами – например, и для области, и для города актуальна проблема с обеспечением газа – нет. Пресс-службы не показывают суть проблем. Она не выкидывает интервью с компетентными экспертами, нужные цифры и их динамику, комментарии и объяснения. То есть отсутствие стратегии работы органов власти лишает и стратегии их пресс-служб».

«Прес-служба працює на власному баченні, на власному професіоналізмі, на якихось особистих якостях. Але керівник прес-служби це людина, вона просто знає і все, якщо іншу взяти вона не буде знати, тому проблема буде завжди. Система не налаштовує фахівця працювати так, як він повинен це робити».

Основними завданнями у діяльності прес-служб, на думку експертів, мають стати:

1. Всебічне володіння інформацією по проблемам діяльності всіх структурних підрозділів органу влади, а не лише його керівника;
2. Оперативне інформування про діяльність органу влади, надання коментарів щодо подій;
3. Відповіді на питання представників преси (звернення, інформаційні запити і т. ін.);
4. Допомога журналістам в отриманні інформації від структурних підрозділів органу влади;
5. Організація та проведення комунікативних заходів (брифінги, прес-конференції, інформаційні зустрічі, «круглі столи» і т. ін.);
6. Проведення постійного моніторингу ЗМІ, урахування оцінки громадськістю тих чи інших дій влади;
7. Надання рекомендацій чиновникам щодо корегування їх діяльності в тій чи іншій сфері, приведення існуючої діяльності до потреб суспільства.

«Пресс-служба должна быть водопроводным краном, где вода идет в двух направлениях. Она должна не только выдавать информацию по просьбе журналистов, но и впитывать информацию, исходящую от СМИ, для того, что бы изучать ее и давать органам власти какую-то аналитическую картину того, как их оценивает подопечный народ».

«Понятно, что пресс-служба не может проводить самостоятельную политику. Она должна добиваться того, чтобы действия власти были восприняты обществом посредством СМИ как можно более адекватно. Я не представляю пресс-службу, которая бы рекламировала ошибки своего руководства, но, по крайней мере, пытается доносить весь спектр информации, в том числе, и не совсем положительной, она только укрепляет доверие к такому руководителю. Особенно это эффективно во время конфликтов, ЧП. Пресс-служба не обязательно должна защищать своего руководителя, но давать комментарии в нужный момент она должна. Неспособность дать комментарий по существу или отказ в комментариях приводит к самому негативному эффекту».

«Проблеми і питання, які не вирішені: немає повноти проінформованості про роботу даного органу, будь то обласна державна адміністрація, будь то міська рада, виконком, будь то прокуратура чи МВС, про всі прийняті рішення, розпорядження, інструкції. Це повинно бути доступно On-line для будь-якого користувача, якщо ми говоримо про прозорість і відкритість роботи органів влади. І це першочергова задача прес-служб - в контакті не просто з першою особою діяльності, яку фактично обслуговує прес-служба, а в контакті з представниками інших управлінь і служб даного органу влади здобувати всю повноту інформації для тієї роботи іншої, відкритої, прозорої для журналістів і громадськості».

«Она должна быть связующим звеном между органом власти и населением. Многое зависит от того, насколько правильно понимают свою роль сами пресс-службы. Еще обратная связь и отдача зависит от квалификации и профессионализма работников пресс-служб. От них требуется оперативное, объективное освещение определенных событий или комментариев по поводу этих событий. Если такое понимание есть, то недоразумений с прессой меньше».

«Они должны владеть информацией и выдавать ее и по запросам, и так, то есть структурировать как-то, обрабатывать в удобоваримой форме для ряда СМИ. Я не должен бегать по кабинетам и искать правду. Мне удобнее было бы обратиться в пресс-службу, чтобы они за час или за сутки собрали информацию, и я бы ее использовал».

«Задача пресс-службы лежит на поверхности. Все в зависимости от штатных раскладов. Я рассмотрю идеальную пресс-службу: это, прежде всего, мониторинг СМИ по темам органов; работа непосредственно с журналистами – с одной стороны организация различных мероприятий информационного плана (круглых столов, заявлений и т.д.), с другой стороны обеспечение возможности получения информации со стороны журналистов в органах власти. Это создание максимально эффективных условий для обратной связи между обществом и руководителем, выработки им такой

информационной политики, которая будет наиболее полно отвечать задачам, стоящим перед конкретным органом власти».

«Пресс-служба – это люди, которые должны организовывать взаимодействие всей прессы городской, областной с органами власти. Ни в коей мере не координировать их работу. Нормальная пресс-служба – это своевременное приглашение на различные мероприятия и своевременное предоставление объективной информации».

«Пресс-служба должна подготовить журналиста к мероприятию, пресс-конференции, чтобы он шел туда, отдавая себе отчет о том, что там будет происходить».

«По-перше, в зоні діяльності установи прес-служба повинна володіти всією інформацією. По-друге, прес-служба повинна сприяти отриманню інформації, яка в принципі не закрита і згідно законодавства має надаватися чи може надаватися журналістам. По-третє, оперативність та, скажімо, легкість отримання інформації. Мені дуже неприємно слухати, коли хтось намагається нам скинути інформацію з певних джерел, прес-служб, і каже, що я не змію відправляти електронну пошту, і називає мені причини. Посадіть ту, яка вміє відправляти електронну пошту, користуватися факсом, навіть писати що-небудь, хоча б трошки. Оскільки прес-служба висловлює і оприлюднює офіційну позицію певної установи, осіб, вона все ж таки повинна бути ближчою до цих осіб, до цих подій, і знати, як можна отримати цю інформацію, тобто допомогти в її отриманні фахівцям».

3. ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ

Переважна більшість експертів (і журналістів, і представників громадських організацій) часто стикаються у своїй професійній діяльності з випадками порушення інформаційного законодавства з боку представників влади. А саме:

1. «Это регламент горсовета, который предполагает очень затрудненный доступ людей, граждан на сессию городского совета и вообще к телу власти. Если взять даже само посещение горсовета, то оно выплывает в очень проблематичный вход, то есть нужно сначала заказать пропуск, потом в пропускном бюро согласовывают, хотят тебя чиновники там сегодня видеть или не хотят, потом только ты идешь, и еще не факт, что твой вопрос решится. В общем, попасть в горсовет простому человеку со своими нуждами очень сложно».
2. «Например, когда на запросы не отвечают совсем, а не то, чтобы в десятидневный срок».
3. «Невыполнение устава города органами местного самоуправления. Например, нарушаются требования устава о публикации проектов решений за 25 дней до вынесения на сессию. Граждане не могут получить эту информацию до сессии. Грубые нарушения есть в том, что принимаются решения, касающиеся жизнедеятельности каждого горожанина, но жители города узнают о них постфактум, когда повлиять или изменить что-либо уже невозможно».
4. «Непредоставление информации. На сессии городского совета к информации о земле, которую на этой сессии будут раздавать, журналисты доступа практически не имеют. Им эта информация традиционно не дается».
5. «Відмова надавати матеріали або інформацію щодо, наприклад, злочинів, які відбуваються. Неповне надання, або приховування інформації про наслідки ДТП, катастроф, будь-чого. Документи, або інформація, пов'язана в першу чергу з бюджетними питаннями, перерозподілом комунальних коштів, часто приховуються, інформацію дуже важко отримати, бо незрозуміло хто володіє інформацією, де вона зберігається, хто має право її оприлюднювати».
6. «Чаще всего это были нарушения законодательства, которые прямо подпадают под статью 171 УКУ (умышленное препятствование законной деятельности журналиста). Но прецедентов использования этой статьи, по-моему, не было, поскольку она предусматривает наказание в виде лишения свободы на 5 лет. Но безнаказанность чиновников не означает, что мы не должны ссылаться на эту статью. Потому что понятие «препятствование деятельности» очень широкое. Опять же, если человек, который имеет право присутствовать в местах, обозначенных ст. 38 Закона Украины о телевидении и радиовещании, а его туда не пускают под предлогом безопасности и в то же время дают работать медикам и милиции, то это нарушение».

Переважає більшість тих, хто взяв участь в опитуванні, переконані, що найбільш закритими та непрозорими темами у діяльності влади є «рішення з приводу питань землекористування та будівництва», «питання розподілу комунальної власності», «механізм та процедура кадрових призначень», «розподіл бюджетних коштів» та «корупція».

Для захисту порушених прав на інформацію журналісти обирають такий засіб як оприлюднення факту ненадання інформації у власних публікаціях або сюжетах. Дуже рідко працівники ЗМІ обирають такий спосіб захисту, як звернення до суду. Справа в тому, що часто самі журналісти не мають часу та відповідних коштів, щоб знайти адвоката, який би представляв їх інтереси в суді, а штатні розписи редакцій місцевих ЗМІ не передбачають такої посади, як юрист. Самі журналісти оцінюють свій рівень правових знань як недостатній і який потребує покращення.

«Чем выше юридические знания законов, определяющих не только нашу деятельность, но и деятельность законов власти, тем больше профессионализм. В последние годы, особенно за последние 5-6 лет, очень сильно упал профессиональный уровень журналиста».

«Я считаю, что семинары, тренинги были бы хорошим подспорьем журналистам. Семинары однодневные, двухдневные с участием юриста и разбором ситуации – не мешают. Уровень достаточно низкий».

«Покращувати безумовно потрібно. Для цього треба частіше організовувати на рівні професійних якихось організацій журналістських, або безпосередньо корпоративних тренінгів, роз'яснень, лекцій, в будь-якій формі. Є певна література, я, наприклад, продивляюсь в певний час, щось для себе знаходжу, особливо, коли випадки конфліктного характеру, і знайомлю колег. Але це повинно бути більш системним. Важко сказати, чи буде вдаватись, чи не буде, але якби просвітництво журналістів буде більш структурованим, більш системним, воно б давало більше результатів».

4. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБМІНУ МІЖ ЧИНОВНИКАМИ ТА ЖУРНАЛІСТАМИ

Серед проблем, які найчастіше виникають під час взаємодії журналістів з представниками державної влади та органів місцевого самоврядування (з вини представників влади), є:

- відсутність довготривалої стратегії дій влади,
- отримання неповної інформації на рівні загальних фраз,
- „відфутболювання” журналістів від одних чиновників до інших,
- некомпетентність або нещирість посадовців,
- відмови (неготовність, затягування) у наданні інформації.

Щодо журналістських проблем, то дослідження показує, що у цій царині є три лідери – поверховість у „володінні темами”, що висвітлюються, заангажованість інформації та необов'язковість при отриманні документального підтвердження та перевірки інформації.

У відповіді на питання «Яким чином можна покращити інформаційний обмін між органами державної влади та ЗМІ» експерти розділилися на дві групи: ідеалістичну та прагматичну. Перші вважають, що взаємодія між журналістами та ЗМІ має еволюційний характер, і вбачають що зміни відбудуться внаслідок демократизації суспільства, реформування влади, свідомості та культури в суспільстві. Другі вбачають покращення інформаційного обміну в розширенні каналів комунікації в середині органів влади, оперативному і систематичному оприлюдненні інформаційних матеріалів на офіційних серверах органів влади в мережі Інтернет.

«Можна і необхідно. Але я переконаний, що має бути змінена спочатку нормативно-правова база функціонування прес-служб. По-перше, прес-служби повинні виділятися очевидно в окремі управління на рівні абсолютно всіх органів місцевого самоврядування державної влади. В них мають бути достатньо чітко виписані посадові інструкції, бажано, щоб це було зроблено на загальнодержавному рівні, можливо, на рівні Кабінету міністрів. Якщо говорити про цей формальний і нормативний спосіб унормування роботи прес-служб, то тут обов'язково треба знати всі питання, які стосуються державної таємниці, секретної

документації, мінімізувати обсяг засекреченої, зашифрованої у нас на загальнодержавному рівні інформації».

«Я бы просто обязал всех работников пресс-служб государственных органов власти осуществлять бесплатную и, главное, регулярную рассылку любой информации, которая имеет даже самое небольшое общественное значение. Чтобы приглашали не только на юбилейные вечера. У нас же не распространяют информацию не потому, что скрывают ее, а потому что не видят необходимость ее распространять. Это технически несложно. Второй вариант – не рассылать материалы, а регулярно размещать их на своих сайтах. Обязательно необходима на сайте справочная база по руководителям органа и банк фотографий. Чтобы журналист не ломал голову над тем, как ему для статьи или интервью раздобыть фотографию. Необходимо поддерживать контакт с журналистами, дружить с ними, устраивать небольшие междусобойчики».

«Сделать качественные и хорошо наполненные сайты органов власти в Интернете. Например, сайт мэрии до сих пор на реконструкции. Сайт городского совета обещают обновить уже более года, но результатов мы не видим. То есть органам власти нужно активнее размещать информацию в мировой информационной сети».

«Расширить каналы коммуникаций, пересмотреть функциональные обязанности по управлениям, не только пресс-службы должны это делать. Пресс-служба – это инструмент, который говорит о чем-то. Но там же полным-полно информации, которая не вся должна идти пресс-службе. Допустим, управление экономики должно готовить какие-то еженедельные, ежемесячные отчеты. Идеальный вариант, чтобы информация была каждый день, и разноплановая, потому что от органов власти идет очень много негатива, потому что там предписано, что пожарные каждый день дают сводки, милиция, ГАИ каждый день, и другие. А есть еще система образования, где каждый тоже что-то происходит – фестивали, викторины, но этой информации нет».

Ідеальна модель спілкування між журналістами та можновладцями, на думку експертів, має бути такою:

1. Органи влади не мають пропускнуої системи як на режимному об'єкті.
2. На будь-який запит (усний, письмовий, електронний) журналіст отримує вичерпну відповідь.
3. У спілкуванні журналіста з чиновником немає посередників.
4. До всіх відкритих джерел інформації про діяльність органу влади є публічний доступ через мережу Інтернет, або при органі влади створено бібліотеку/архів, де можна ці документи безперешкодно отримати.

Експерти прогнозують, що у зв'язку з фінансовою та політичною кризою в медіа-просторі відбудуться певні зміни. Серед негативних: скорочення журналістських колективів, скорочення шпальт в газетах або ефірів на телебаченні. Зменшення рекламних бюджетів, зменшення фонду заробітної плати, гонорарних фондів призведе до «тимчасового, але болісного укріпачення журналіста». Саме в кризові періоди свобода слова стає найменш захищеною, оскільки базується на економічній складовій.

Мас-медіа стануть «відточенішими і загостренішими інструментами у корпоративній і політичній боротьбі, будуть більшою мірою виразниками інтересів груп ніж професійного рівня і громадянської позиції окремих журналістів».

Найбільша загроза на найближчий період – це невідомо, чи будуть дострокові вибори. На свободу слова буде впливати найближчий виборчий процес.

«Для днепропетровский журналистики я вижу достаточно тяжелые последствия. Кризиса, как такового, еще нет, есть только первая волна и его предпосылки. Что будет к февралю, не знает никто. Произойдет разрушение некоторых СМИ. На сегодняшний день жизнеспособными остаются 2 вида СМИ: 1) имеющие партийную принадлежность, т.е. у которых стабильный источник финансирования в силу того, что борьба за власть у нас идет непрерывно; 2) мощные коммерческие проекты всеукраинского

масштаба, т.е. днепропетровские журналисты могут стать собкорами каких-то центральных газет. Еще могут выжить бюджетные СМИ. Хотя без голоданий им тоже не обойтись».

Тим не менш в інформаційному плані криза відкриває для журналістів нові теми, нові підходи до висвітлення. Переважна більшість експертів відзначили, що кризові явища допоможуть якісному зростанню регіональної аналітики. В журналістиці залишаться ті люди, які дійсно можуть щось сказати, або які цінують свою професію і готові в ній працювати на любых умовах, тільки б займатися улюбленою справою. Талановиті журналісти не втратять роботу, вони лише можуть змінити місце роботи.

«Для журналистов этот кризис сделает очень много серьезных вызовов. Ответ на них они найдут только в том, что будут работать качественнее. Будут учиться, и работать над собой, и тогда жизнь не выбросит их на обочину. А ребята, которые привыкли бегать по верхам, сделают выводы. Кризис возник не просто так – мы замусориваем сферы нашей деятельности непрофессиональными людьми, непрофессиональными решениями, ненужными программами. А кризис заставляет избавиться от лишнего».

«Как это не цинично звучит, я думаю, что кризис оздоровит наши СМИ».

«Сейчас наметилась потребность в обществе, чтобы пресса стала менее политизированной и ближе к той объективности, которая нужна человеку, желающему ориентироваться в информационном поле. И если сейчас эта потребность еще ярко не выражена, то она все-таки вот-вот себя проявит в появлении, возможно, новых средств массовой информации. Очень многим журналистам стало утомительно быть игрушками в руках политиков, хотя и есть журналисты, которые пишут так, как заплатят».

«В такие кризисные моменты люди, общество стремится каким-то образом уйти в духовную составляющую от реальности, в информационную. То есть по идее читать, смотреть будут больше. Здесь трудно сказать, что будет дальше. По идее, если читать и смотреть будут больше, то информация должна быть интереснее, программы должны стать более скандальные, более резкие, иногда фантастические, или красивые, смотря, в каком жанре человек работает. Здесь плюс на самом деле работникам СМИ. Как это будет совмещаться с уменьшением финансирования, затрудняюсь сказать. Тенденция к тому, чтобы делать информационный продукт и выдавать его потребителю, есть. Все будет зависеть от финансирования».

«При всем негативе, который вызывает у нас этот кризис, для журналистов он открывает целые пласты таких новых тем, которых ранее не было. Для общества это безусловно плохое явление, но журналист, как это не парадоксально звучит, должен радоваться. Чем более проблемной жизнью живет общество, тем больше работы для журналиста. Я не имею ввиду повышение гонорарных ставок, а расширение тематического разнообразия, которое может дать возможность журналисту проявить себя».

«В информационном плане кризис – это как раз для журналистов хорошо, потому что журналисту скучно жить в обществе, где ничего не происходит, а тут каждый день, то забастовки, то митинги, то профсоюзы захватили, то где-то воду отключили, где-то завод остановился. Работы на самом деле очень много. Информационных поводов сейчас хватает, так что не нужно даже мучить чиновников сильно в поисках информации».

«Что в этой ситуации можно сказать: надо писать и снимать так, чтобы был свой читатель. Открывая газету он должен видеть не имиджевые статьи, не кроссворды бесконечные и прочее, а видеть ту статью, которую он прочитает. Для этого надо искать темы, искать информацию. Может быть, писать о том, как, что нужно сделать, или находить другие темы. У нас давно исчезли такие вещи, которые бы вызывали сочувствие: общественные движения и т.п.».

«Качество журналистики улучшится. Газеты не смогут себе позволить держать журналистов, пишущих не интересные материалы, или ленивых журналистов. Конкуренция среди журналистов усилится, и выживут сильнейшие».